

**BLIJVEN BOUWEN:
KLEINE-SPOUWEN
EN ZIJN KERK**

Blijven bouwen: Kleine-Spouwen en zijn kerk

is een uitgave van vzw Limburgse Studies.

Tekst en onderzoek: Rombout Nijssen

Redactie: Leon Vanharen, Martine Vandersanden,
Marc Meyers, Michel Wuestenberg, Hubert Oosterbosch

Druk: Drukkerij Leën

Vormgeving: Drukkerij Leën, Miet Marneffe

Wettelijk depot: D/2015/10230/3

ISSN 2031-3942

Vlaanderen
verbeelding werkt

nivelle
architecten
Riemst

TOT 1852

Kleine-Spouwen was in het ancien régime, in de tijd voor de aanhechting van onze gewesten bij de Franse Republiek in 1795–1796, een zelfstandige gemeente en een zelfstandige parochie. Er waren twee bewoningskernen: enerzijds was er *het dorp* van

Kleine-Spouwen, en anderzijds was er Berg. De beide kernen, die nu door een lint van huizen met elkaar verbonden zijn, vormden destijds twee gemeenschappen, die lange tijd enkel over onverharde wegen met elkaar verbonden waren.

Kleine-Spouwen en omgeving in 1748

De pastoor van Kleine-Spouwen werd in die tijd door de abdis van Munsterbilzen aangesteld.

Van de oudste geschiedenis van de kerk van Kleine-Spouwen is niet veel geweten. Uit de periode voor 1800 zijn er weinig archieven bewaard die licht werpen op de geschiedenis van het gebouw.

In 1928 dateert de toenmalige deken van Bilzen Jan Paquay in een brief aan de gouverneur de kerktoren als veertiende-eeuws. In een verslag over de toestand van het kerkgebouw, dat de medewerker aan de provinciale architect, Jaminé, in 1852 opstelt, stelt hij dat het toenmalige kerkgebouw uit de achttiende eeuw dateert.

De voornaamste bronnen voor de geschiedenis van de kerk van Kleine-Spouwen tot omstreeks 1800 zijn de rekeningen van de kerkmeesters. Zij zijn bewaard voor de periodes 1647–1672, 1680–1755 en 1787–1803. In die tijd werd er in Kleine-Spouwen elk jaar een kerkmeester gekozen, die de inkomsten van de kerk moest innen en met de opbrengst daarvan de rekeningen moest betalen. Na afloop van zijn dienstjaar moest hij rekenschap afleggen en een overzicht van zijn inkomsten en uitgaven ter controle voorleggen aan de pastoor en de parochianen, die daarvoor in de kerk bijeenkwamen. Die jaarlijkse overzichten van inkomsten en uitgaven van de kerkmeesters noemen we de kerkrekeningen.

Uit de rekeningen kan afgeleid worden dat de kerk al die tijd een stenen gebouw was met een dak van leien die op planken genageld waren. Voorts blijkt dat het kerkgebouw een permanente bron van zorgen was, dat permanent hersteld moest worden, en ook dat er

nooit genoeg middelen waren om de situatie grondig aan te pakken en de kerk geheel of gedeeltelijk te herbouwen. Omwille van de financiële beperkingen van het dorp bleef het eeuwenlang noodgedwongen bij herstellingen.

In het ancien régime, de periode uit onze geschiedenis tot omstreeks 1800, werden geldbedragen uitgedrukt in (gouden) guldens, (zilveren) stuivers en (koperen) oordjes. Een gulden was 20 stuivers waard, en in een stuiver gingen 4 oorden.

De eerste keer dat er in de bewaarde rekeningen sprake is van grote herstellingswerken aan de kerk, is in 1649. In dat jaar werden grote werken uitgevoerd aan het kerkdak. Aan *schalien*, planken, kalk, aan *den schaliendecker Claes Ouwerx vant gene hij gewerck ende verdient heeft*, en voor hetgeen Ouwerx *met sijne dinars in bier heeft verdroncken terwijl hij op de kerck gewerckt heeft*, werd 161 gulden en 3 stuivers betaald. Het jaar daarna, in 1650, konden het glas en het ijzerwerk in het koorvenster en het houtwerk waaraan de kerkklokken hingen, vervangen worden. De glazenmaker en de smid rekenden voor een nieuw venster samen 8 gulden en 6 stuivers aan. De schrijnwerkers rekenden voor werk en materiaal voor een nieuwe klokkenstoel en raderen 24 gulden en 2 stuivers.

In 1652 werd weer 35 gulden en 10 stuivers uitgegeven voor werken aan het dak. Een *autaer van houtwerk op den hogen auter inden choor*, dat geleverd werd door *meester Geurdt Bonesperance bildtsnyder van Maestricht*, kostte dat jaar 80 gulden.

Winand Nulens rekende in 1653 25 gulden en 10 stuivers aan *van bancken inde kercke te maken*.

Bij de rekening van 1683 werd genoteerd dat de kerkhofmuur dat jaar *gemaect* werd.

In 1688, in 1694–1695 en in 1698–1699 werden werken aan het kerkdak uitgevoerd. In 1695 werd daarvoor 123 gulden betaald, en in 1699 60 gulden.

In 1711 legde pastoor Penxten de rekeningen voor van de uitgaven die hij in de jaren 1703–1711 voor de kerk gedaan had. Hij had de kerkklok en het ijzerwerk in de klokkentoren laten herstellen door een smid uit Maestricht, die daarvoor 39 gulden en 10 stuivers aanrekende. Hendrick van Beek vernieuwde het torendak en een deel van het dak, en herstelde de deur van de kerk. Hij rekende daarvoor 71 gulden aan. Jan Nulens uit Berg leverde voor 10 gulden de planken voor de daken. *Aen die glaese vinsters te hermaeken ende te vernieuwen, soe wel di op den ocsal als onder den thoren*, had de pastoor 10 gulden besteed.

Ook daarna bleef het kerkdak een permanente bron van zorgen. De kerkmeester voor 1712 betaalde 83 gulden en 5 stuivers aan leien, nagels en loon voor dakwerkers, in 1715 werd 56 gulden en 7 stuivers besteed aan lonen en materialen voor werken aan het dak, in 1716–1717 71 gulden en 9 stuivers, in 1718–1719 39 gulden en 5 stuivers, in 1720–1721 5 gulden en 10 stuivers, in 1722–1723 20 gulden en 10 stuivers en in 1724–1725 kostten werken aan de kerkmuren en aan het dak 124 gulden en 12 stuivers. In 1729 en 1733 moest opnieuw respectievelijk 30 en 32,50 gulden besteed worden aan herstellingen van het dak.

A fragment of a handwritten church account in Dutch. The text is written in a cursive script on aged paper. It mentions expenses for repairs to the church roof and tower, and names the contractor as 'meester andrius grouw Lambert in t'jaar 1755'. There are marginal notes '90-15-2' and '59-15-' on the right side.

Ain 1755, 100 stens 't'oor Ruffen, Woeck, hofstiens in twee
rijen betaalt Ruyt quillantiens 90-15-2
grestant aen den pastoor, t'gene hij betaelt heeft aen
schaliens en planken tot reparatie van den thoren
en aen meester andrius grouw Lambert in t'jaar 1755
samen 59-15-

Fragment uit de kerkrekening voor 1755

In 1724–1725 werd voor 30 gulden ook een nieuwe communiebank gemaakt.

In 1750–1752 werden grote uitgaven gedaan *aen reparatie van den thooren* en aan de kerkklokken. Alles kostte 330 gulden, 16 stuivers en 2 oord.

In 1787 betaalde de kerkmeester 60 gulden *'aent verven van de 2 authaeren, communiebanck, 2 biechtstoelen, ocsael, schappen en deuren van 't sacristie, Sint-Allegond en Amandus.'* Een nieuwe *'gewijden steen voor S. Amandus authaer'* die dat jaar ook werd aangeschaft kostte 12 gulden. Voorts betaalde hij nog 14 guldens *aen den metser die den blafond gemaekt heeft ten tijde van mijnen predecessuer.*

In 1788 werd een nieuw hoogaltaar gekocht voor 600 gulden. Het vervoer van dit altaar naar Kleine-Spouwen kostte 27 gulden, 16 stuivers en 2 oord.

In 1789 werd 15 gulden, 1 stuiver en 2 oord betaald voor werken aan het dak, dat voor een deel met nieuwe leien bedekt werd.

In 1800 werd 33 gulden en 5 stuivers in de kerkrekening ingeschreven voor *'wederkrijgen van onse klok en ophangen van de selve.'* Herstellingen aan het dak en aan vensters kostten 25 gulden, 11 stuivers en 2 oord, en om te voorkomen dat de Franse machthebbers de kerkmeubelen zouden wegnemen moest *'voor onse kercke meubels aent Frans republiek'* 124 gulden en 4 stuivers betaald worden.

Drie jaren later kon er weer gedacht worden aan nieuwe ornamenten voor de kerk. In 1803 gaf de kerkmeester 34 gulden en 8 stuivers uit *'aen een Lieve Vrouwe beld, 2 glaese spiegels, ses reliquien, ses glaese lichters, kopere bel, verwisselen van de lamp en wijwaeterketel.'*

1852: PASTOOR THEWISSEN EN BURGEMEESTER MERKEN

Pas in het voorjaar van 1852 wordt beslist de zaken structureel aan te pakken. Op 4 mei raapt burgemeester Merken zijn moed bijeen en schrijft aan de gouverneur dat *le batiment d'église et le clocher exigent diverses réparations urgentes* [het kerkgebouw en de klokkentoren moeten dringend hersteld worden], en dat de muur rond het kerkhof op verschillende plaatsen ingezakt is. Met het oog op de veiligheid van de inwoners van de gemeente, en om te vermijden dat bij gebrek aan deskundigheid verkeerde ingrepen zouden uitgevoerd worden, vraagt de burgemeester de gouverneur om de provinciale architect ter plaatse te sturen. De oproep van de burgemeester komt niet in dovemansoren terecht: al dezelfde dag geeft de gouverneur aan de provinciale architect Jaminé opdracht ter plaatse de toestand van het kerkgebouw te onderzoeken.

Een maand later, op 5 juni, maakt de adjunct van de provinciale architect het verslag van zijn bevindingen op. Hij heeft vastgesteld dat de kerk uit stevige muren met een dikte van 75 cm. is opgetrokken, en dat het houtwerk van het dak uit stevig eikenhout bestaat. Ook de muren van het koor en van de sacristie zijn in goede staat. Over de toren meldt hij dat die in mergel-

stenen gebouwd is, en dat hij in goede staat is. Tot daar het goede nieuws.

De kerkvloer, de vensters, de dakbedekking, het oksaal en de torenspits zijn er volgens de adjunct van de provinciale architect erg aan toe: *le pavé de l'église et du chœur se trouve dans un mauvais état, surtout sous les bancs.*

De vensters moeten noodzakelijkerwijs vervangen worden. Het glas in lood bestaat uit kleine vierkantjes. Herhaalde herstellingen hebben er toe geleid dat er nu glas in diverse kleuren en schakeringen en van veelal slechte kwaliteit in zit, hetgeen aan de kerk een verwaarloosde indruk geeft.

Het oksaal biedt eveneens een vervallen aanblik en moet volledig vernieuwd worden.

Voorts is hem gebleken dat de kerk te klein is: zij kan amper de helft van de bevolking onderdak bieden. Het feit dat de voornaamste ingang zich in de zuidelijke zijmuur bevindt, vermindert nog de bruikbare oppervlakte van de kerk.

De dakbedekking en de torenspits moeten hersteld worden.

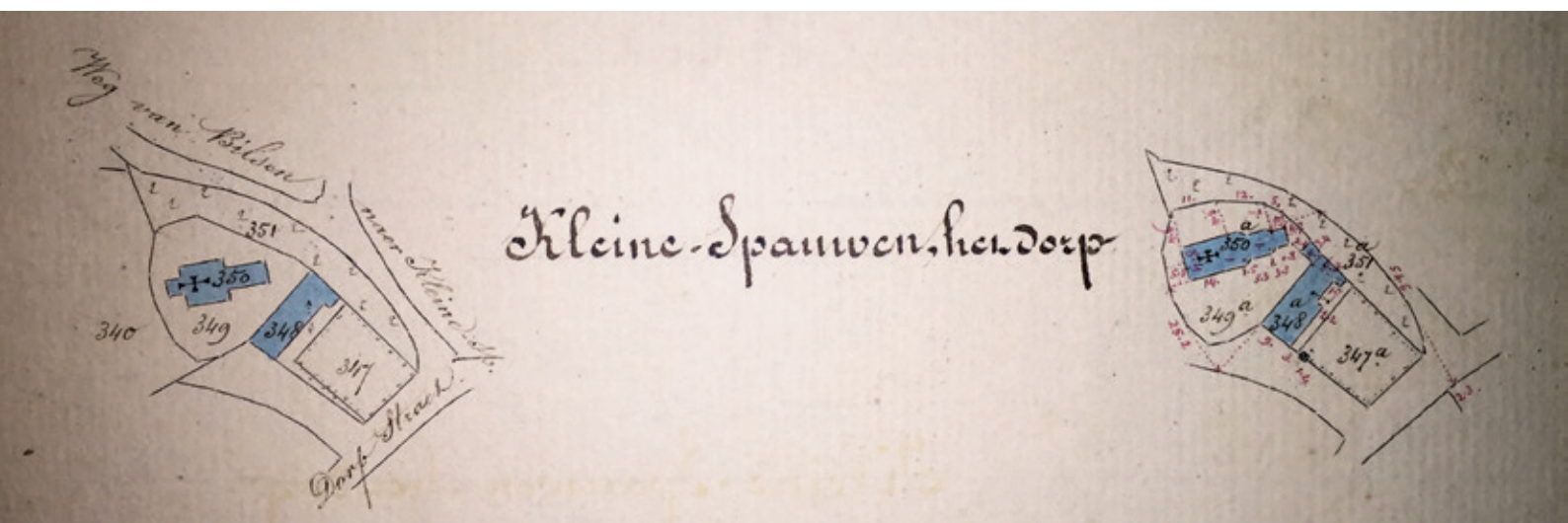
De muur rond het kerkhof is ongeveer 2 meter hoog, en houdt de grondverhoging waarop de kerk gebouwd is, op zijn plaats. Hij is op verschillende

plaatsen ingezakt en moet gedeeltelijk afgebroken en herbouwd worden.

De provinciale architect begroot de kosten voor de noodzakelijke herstellingswerken op 2.100 frank. Het duurt enkele jaren voor men dat bedrag bijeen heeft. Het gemeentebestuur zegt al in 1852 toe om 1.000 frank bij te dragen uit de gemeentekas. Op 1 januari 1854 besluit de kerkraad bomen te verkopen om zo 400 frank in de kosten bij te dragen. In 1856 zeggen het provinciebestuur en de staat subsidies toe van respectievelijk 218,70 en 436,80 frank. Nadat het gemeentebestuur toegezegd heeft de nog ontbrekende 44,80 frank te zullen betalen, kan met de herstellingswerken begonnen worden.

Plannen van de werken zijn niet bewaard, maar het resultaat is te zien op de schets die de controleur van het kadaster in 1861 maakte van het grondplan van de kerk vóór en na de verbouwingswerken. Daarop is te zien hoe de zijbeuken van de kerk naar achter doorgetrokken zijn, links en rechts van de toren. De toren die vroeger tegen de kerk stond, is daardoor nu in de kerk komen te liggen. Aan de koorzijde lopen de muren van de zijbeuken na de verbouwing schuin naar het koor toe, en achter het koor is een nieuwe sacristie gebouwd.

De beste voorstelling van de kerk na deze verbouwingen is te zien op de opmetingsplannen die architect Christiaens in 1895 maakt. Hierop is ook de nieuwe ingang van de kerk via de toren te zien.

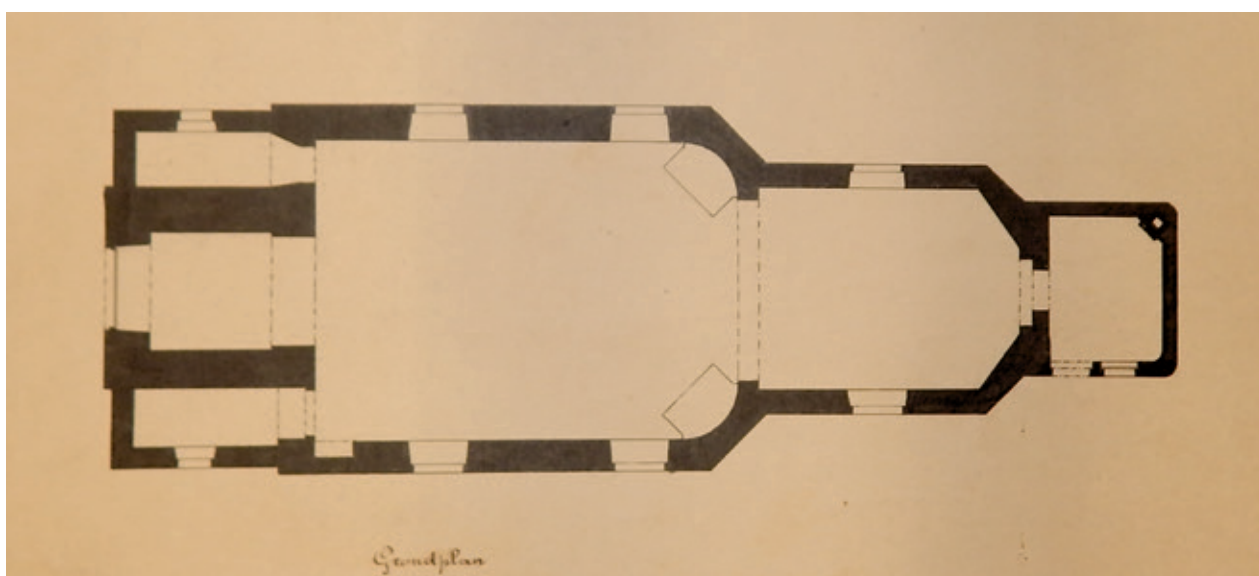
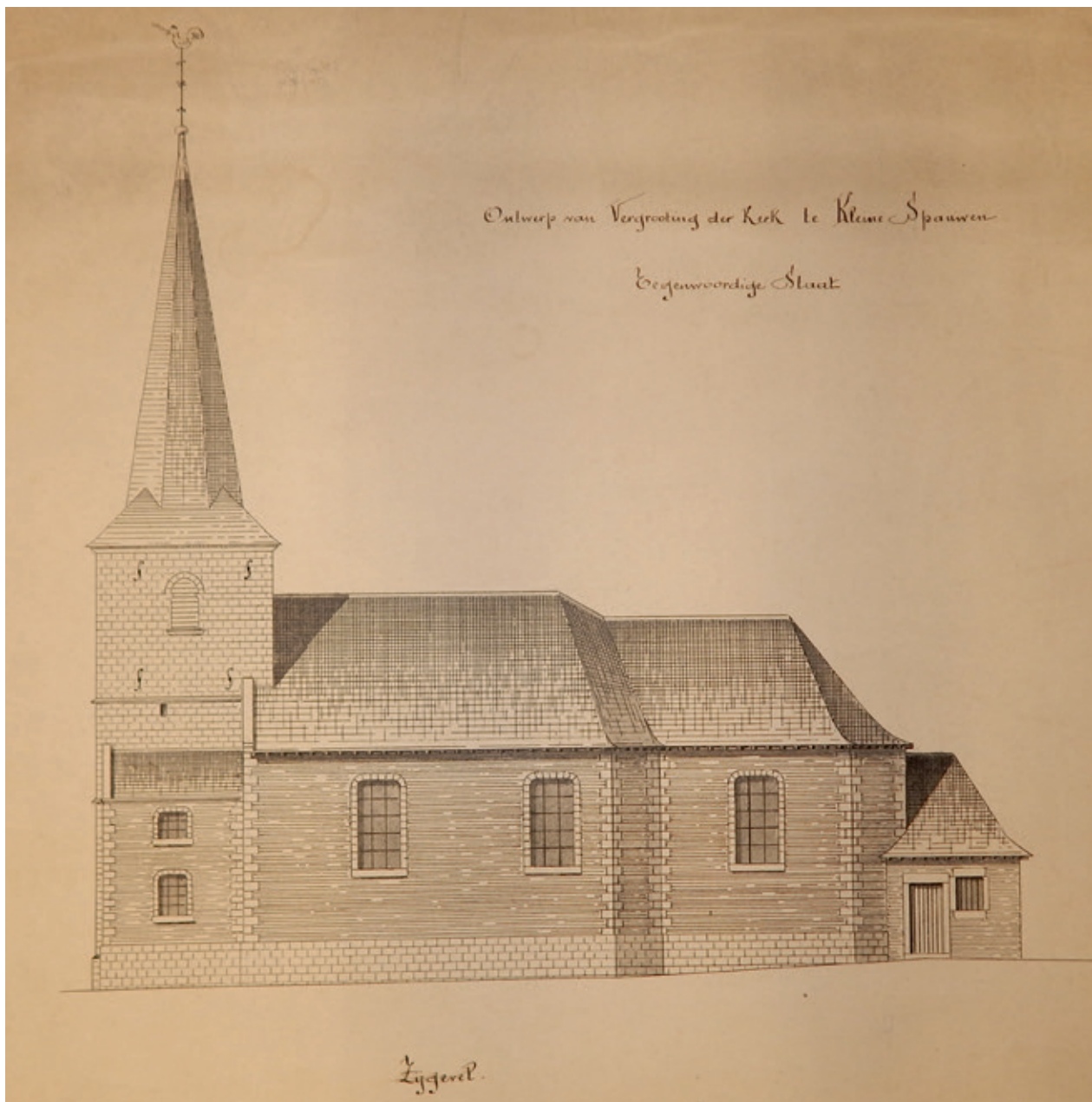
Uit het archief van het kadaster, 1861

PASTOOR KERKHOF'S EN BURGEMEESTER...

Tegen het einde van de negentiende eeuw is de kerk te klein geworden. Terwijl er 1846 in Kleine-Spanwen 406 mensen wonen, is dat aantal in 1893 tot ongeveer 498 gestegen. De kerkraad doet beroep op architect Christiaens van Tongeren om de plannen voor een grotere kerk op te maken. Op 7 april 1895 stuurt de kerkraad de plannen naar het provinciebestuur. De kosten voor de werken worden begroot op 12.285,10 frank. Snel blijkt dat noch het gemeentebestuur, noch het provinciebestuur of de staat subsidies voor de vergrotingswerken zullen verlenen. Het gemeentebestuur heeft in februari 1895

aangeboden voor de kerkfabriek een lening van 5.000 frank aan te gaan, die de kerkfabriek dan zal moeten terugbetalen. Liever dan op dit aanbod in te gaan, besluit de kerkraad op 5 april 1896 zelf 2.000 frank te lenen, terwijl de pastoor aanbiedt voor de rest te zullen zorgen. Pastoor Thewissen is ondertussen in juli 1895 aan een bedeltocht begonnen die hem langs tientallen parochies in het bisdom Luik en daarbuiten leidt, en die voldoende geld oplevert om de bouwplannen te realiseren. In november 1896 besluit de kerkraad het geld niet te lenen, maar hiervoor 2.000 frank van vrijgekomen beleggingen te gebruiken.

Zijaanzicht en grondplan van de kerk zoals Christiaens ze in 1895 aantrof

Zilveren kroontjes voor het beeld van Onze-Lieve-Vrouw met het kindje Jezus

De Tongerse architect Christiaens verbouwde in onze omgeving ook de kerken van Tongeren (Sint-Janskerk, 1888), Riksingem (1892), Hoeselt (1896), Zussen (1896), Berg (1902), Bilzen (1904), Neerrepem (1909), Genoelselderen (1926) en bouwde nieuwe kerken in Martenslinde (1893, afgewerkt in 1935), Sint-Huibrechts-Hern (1904) en Eigenbilzen (1910).

De kerkfabriek

In elke parochie zorgt een kerkbestuur – bij ons de *kerkfabriek* genoemd – voor de materiële ondersteuning van de eredienst. Zij zorgt ervoor dat de kerk onderhouden wordt, en dat de nodige liturgische voorwerpen voor de eredienst beschikbaar zijn. In de meeste gevallen beschikt zij over een patrimonium van landerijen die verpacht worden en van kapitalen die belegd zijn. De opbrengst van de pachten en de interest op haar kapitalen gebruikt zij om de rekeningen van de kerk te betalen. Deze inkomsten worden aangevuld met schenkingen en met een deel van de opbrengst van de zondagse collectes, het *stoelgeld*. Dikwijls volstaan deze inkomsten niet om alle kosten te betalen. In dat geval wordt het tekort op de begroting aangevuld uit de gemeentekas.

Tot de inwerkingtreding in 2005 van het *Vlaams decreet betreffende de materiële organisatie en de werking van de erkende erediensten* uit mei 2004, werd de organisatie van de kerkfabrieken geregeld door het keizerlijk decreet van Napoleon op de kerkfabrieken uit 1809. De kerkfabriek werd bestuurd door een kerkraad. In Kleine-Spouwen bestond die uit zeven personen: vijf verkiesbare leden en twee leden van rechtswege: de pastoor

en de burgemeester. Na de oprichting van de kerkfabriek van Kleine-Spouwen op 24 december 1834, werden de eerste leden van de kerkraad zoals dat voorschreven was aangesteld door de bisschop en de gouverneur. De bisschop stelde op 26 augustus 1834 drie leden aan en de gouverneur op 24 december 1834 twee leden. Daarna werd bij lottrekking bepaald wie tot de zogenaamde *grote helft* (drie verkiesbare leden) en wie tot de *kleine helft* (twee verkiesbare leden) zou behoren. Vervolgens trad om de drie jaren de grote of de kleine helft af, en kozen de overige leden vervangers voor de uittredende leden. In de regel werden de uittredende leden herkozen, zodat men in de praktijk dikwijls levenslang lid van de kerkraad bleef. Jaarlijks koos de kerkraad onder zijn leden een voorzitter en een secretaris.

Zoals er in de schoot van de gemeenteraad een aantal schepenen gekozen worden, die samen met de burgemeester instaan voor het dagelijks bestuur, zo werd in de schoot van de kerkraad een driekoppig *bureau der kerkmeesters* gekozen, dat van rechtswege aangevuld werd met de pastoor. Jaarlijks nam, volgens een vaste beurtrol, één van de gekozen kerkmeesters ontslag, en werd een

nieuwe kerkmeester gekozen. Meestal werd de ontslagnemende kerkmeester herkozen. Het bureau koos jaarlijks onder zijn leden een voorzitter, een secretaris en een penningmeester. Doordat zowel de kerkraad als het *bureau der kerkmeesters* een voorzitter en een secretaris hadden, was het soms niet duidelijk wie nu eigenlijk de voorzitter of de secretaris van de kerkfabriek was, en wie het eigenlijk voor het zeggen had.

In veel parochies werd het beleid van de kerkfabriek in feite door de pastoor bepaald. De inbreng van de leden van de kerkraad bleef nog al eens beperkt tot het bijwonen van de vergaderingen en het jaarlijks goedkeuren en ondertekenen van de rekening en van de begroting.

In de processies kregen de kerkmeesters en de leden van de kerkraad een ereplaats. In veel gevallen waren zij het die het baldakijn droegen dat boven het Heilig Sacrament in de processie werd gedragen. Voor velen betekende het lidmaatschap van de kerkraad vooral een erefunctie, die in veel gevallen van vader op zoon werd doorgegeven. Het feit dat zowel in de kerkraad als in het *bureau der kerkmeesters* een voorzitter en een secretaris konden aangesteld worden, en dat een ander lid de functie van penningmeester kreeg, bood bovendien de mogelijkheid om aan de meeste raadsleden nog een bijzondere (ere)titel te geven.

Kerkraadsleden van Kleine-Spouwen

3 april 1853

Willem Vanhees, voorzitter;
Roland Poesen, secretaris;
Pierre Marting, lid;
Gilis Noben, lid;
Frans Hayden, lid;
Jean Joseph Thewissen, pastoor;
Pieter Merken, burgemeester.

Bureel:

Frans Hayden, voorzitter;
Roland Poesen, secretaris;
Gilis Noben, schatbewaarder.

5 april 1896

Wynand Lathouwers, voorzitter;
Willem Gielen, secretaris;
Libert Hardy, lid;
Jan Peters, lid;
Jan Molenaers, lid;
Hubert Kerkhofs, pastoor;
Pieter Marting, burgemeester.

Bureel:

Jan Peters, voorzitter;
Willem Gielen, secretaris;
Libert Hardy, schatbewaarder.

6 april 1930

Pieter Marting, voorzitter;
Wynand Vanhees, secretaris;
Lambert Molenaers, lid;
Jan Marting, lid;
Andries Baerten, lid;
Jozef Van Acht, pastoor;
Libert Hardy, burgemeester.

Bureel:

Jan Marting, voorzitter;
Wynand Vanhees, secretaris;
Lambert Molenaers, schatbewaarder.

4 april 1954

Antoon Marting-Wouters, voorzitter;
Andries Baerten, secretaris;
Gerard Jackers-Peters, lid;
Willem Slechten, lid;
Winand Vanhees-Merken, lid;
Jan Hoesels, pastoor;
Jaak Vandersanden, burgemeester.

Bureel:

Willem Slechten, voorzitter;
Andries Baerten, secretaris;
Gerard Jackers-Peters, schatbewaarder.

Over het verloop van zijn bedeltocht in Limburg en buiten de parochie schrijft de pastoor in zijn aantekeningenboek:

'Bij mijne aankomst in de parochie reeds dacht ik er aan onze kerk, te klein voor de bevolking, te vergroten. In het jaar 1894 sprak ik erover te Luik bij zijne Hoogweerdigheid Mgr. Victor Doutreloux, die mij het werk aanpreef en mij aanwakkerde, mij steun en bijstand belovende, eene gift van vijfhonderd franken die mij werkelijk is gegeven geworden.

Betrouwende op God, aan Hem mijn eerste dankbetuiging, en op de mildadigheid der welhebbenden, moge God hen allen vergelden voor hunne hulp mij zo genoegzaam gegeven deed ik een plan der vergroting der kerk vervaardigen door mijnheer M. Christians, bouwmeester te Tongeren, en ik begon mijne bedelreis in July 1895. De volgende plaatsen zijn door mij bezocht geworden: Lanaeken, Neerharen, Reckheim, Eysden, Vucht, Opoeteren, Asch, Neeroeteren, Tongerlo, Hasselt, Eygenbilsen, Bilsen, Sint Truiden, Bocholt, waar ik vierhonderd en zestig franken ontving, Reppel, Hamont, Beek, Sint Huibrechts Lille, Neerpelt, Overpelt, Achel, Kleine Brogel, Exel, Hechtel, Meeuwen, Gruitrode, Neerglabbeek, Curingen, Herck de Stad, Herck Sint Lambertus, Gerdingen, Meeuwen, Genck, Beverloo, Lummen, Heusden, Beeringen, Coursel, Eversel, Viversel, Zolder, Tongeren, Hoesselt, Herderen, Genoelselderen, Membruggen, Berg, 's Heeren Elderen,

Reyckhoven, Uickhoven, Bommershoven en Rommershoven, Schalkhoven, Guygoven, Wellen, Cortessem, Alken, Stevoort, Waremmen, Luik, 's Gravevoeren, Sint Martens Voeren, Aubel, Moresnet, Montzen, Henry Chapelle, Brussel, Antwerpen (2 maal), Wilryck Kasteel Jules Moretus 650 fr., Beveren bij Antwerpen, M. Froidmont uitvoerder van het testament van Madame Froidmont 400 fr., pastoor Van Leemput Eygenbilsen honderd franken, Merken M. pastoor in Wonck driehonderd en vijftig, Madame Henrotte te Millen honderd franken.'

Op 6 februari 1896 kreeg hij van de bisschop een aanbevelingsbrief:

'Evêché de Liège

De eerwaarde heer Kerkhofs, pastoor van Kleine-Spouwen, is verplicht de parochiekerk te vergroten. Hij kan noch van gemeente, noch van parochie of staat eenige hulp verwachten. Hij is dus verplicht zich te wenden tot de edelmoedigheid der Katholieken.

Wij verzoeken de personen door fortuin begunstigd den Eerw. Pastoor behulpzaam te wezen. Het zijne bijbrengen om het huis Gods te vergroten, te herstellen of te versieren, is een werk aan God zeer aangenaam en voor de weldoeners zeer verdienstelijk.

Gegeven te Luik den 6en february 1896.

+ Victor Jos. Bisschop van Luik'

De werken houden in dat het koor, de sacristie en een stuk van de kerkbeuk dat op het koor aansluit, afgebroken worden, het voorlopig afsluiten van het resterende deel van de kerk met een muur, zodat dat deel gebruikt kan blijven worden tijdens de werken, het bouwen van een nieuw deel aan de kerk, een nieuw koor en een nieuwe sacristie, en het vernieuwen van het welfsel in de kerkbeuk.

In zijn vergadering van 4 oktober 1896 stelt de raad vast dat het nodige geld bijeen gebracht is *'dank aan giften van 10.000 frank, verzameld door de heer pastoor*

Kerkhofs'. Aangezien de kosten voor de bouwwerken op ongeveer 12.000 frank geraamd worden, kunnen de werken van start gaan. Op 27 april 1897 wordt de laatste administratieve hindernis genomen: die dag ondertekent de koning het Koninklijk Besluit dat de kerkfabriek toelaat de werken aan te vatten.

Na de verbouwingswerken worden in april 1900 nieuwe zijaltaren besteld, één ter ere van Onze-Lieve-Vrouw, en één ter ere van Sint-Amandus. Op 26 september 1900 wijdt bisschop Doutreloux de vergrootte kerk in.

Over het verloop van de dag van de kerkwijding schrijft pastoor Kerkhofs een uitgebreid verslag in zijn aantekeningenregister:

‘Den 26ste september, ’s woensdags, 1900 heeft de kerkwijding plaats gehad, verricht door Zijne Hoogwaardigheid Monseigneur Victor Jozef Douteroux.

De parochie Kleine-Spouwen heeft op eene buitengewone prachtige wijze het feest der kerkwijding der vergrootte kerk en het bezoek van zijne Hoogwaardigheid gevierd.

Woensdag rond half acht kwam een talrijke stoet ruiters van Kleine-Spauwen en eenige uit Martenslinde onzen beminden Bisschop te Bilsen afhalen en begeleidde hem tot Kleine-Spauwen. Aan de grenzen der gemeente werd Monseigneur afgewacht door het fanfaregezelschap dat hem met het spelen der Brabançonne begroette. Aan de melkerij was gevlagd en het jaarschrift **L**ee**f** **L**ang **O**p**r**e**C**hte bes**C**her**M**er **D**er boerengenoots**C**happen.

Aan de gemeenteschool werd de bisschop afgehaald door een talrijke stoet geestelijken, een tachtig kinderen met schoone vaantjes in de hand, een vijftiental kinderen met koorkleederen, de vaan der schutterij van Kleine-Spauwen met de schutters, voorafgegaan van de ruiters-fanfare.

De heer pastoor zeide aan Mgr: ‘Monseigneur in naam van al de inwoners van Kleine-Spauwen en Berg wensch ik Zijne Hoogwaardigheid welkom en dank voor de groote weldaad die Monseigneur komt bewijzen met de kerkwijding. Al de parochianen hebben hun best gedaan om goed te sieren. In naam van al de parochianen vraag ik Monseigneur Zijne Bisschoppelijken zegen.’ Daarna trok de schoone stoet vooruit tot aan den ingang van het dorp, waar de eigenlijke vertooning begon.

Een triomfboog was opgericht met het volgende opschrift: Laten wij Zijn aankomst viëren, tot Hem ‘t dankend harte stieren.

Verder op was gansch den weg smaakvol versierd en met opgesmukte dennen en groen afgebakend. Aan al de huizen wapperde de nationale vlag.

Aan de kapel las men het volgende vers:

Juicht Christenen, de vredekonink komt God wijden Uwe woning.

Verder nog lazen wij nog de volgende opschriften: Looft hem, roemt hem, Christenscharen, leve de bisschop lange jaren.

Voor Gods prins laten we ons buigen, hem hulde en dank betuigen.

Laat de kleine tot mij komen, want het rijk der hemelen hoort hen toe.

De dreef naar pastorij en kerk was prachtig. De parochianen van de Troffelstraat hadden er hunne schoonste sieraden gebruikt.

Aan de pastorij prijkte het volgende jaarschrift: **W**e**e**s **W**e**L**ko**M** **I**n **K**l**e**ine-Spa**U**en **D**oor-**L**U**C**htige **V**I**C**tor **J**ozef.

De baan die naar de kerk voert was heel net opgesmukt en prijkte met het volgende opschrift: Gezegend Hij die komt In den naam des Heeren.

Boven de kerkdeur las men het volgende jaarschrift: **E**CC**e** **D**e**o** **C**onse**C**rata **M**aneo **E**CC**e** **D**e**o** **C**onse**C**rata**M**.

De plechtigheid der kerkwijding had met veel luister plaats.

Vele geestelijken waren van overal gekomen om dit schoone feest bij te wonen.

Talrijk waren ook de vreemdelingen die uit gansch den omtrek gekomen waren, en de vrolijkste stemming heerschte dan ook gansch den dag te Kleine-Spauwen.

De kanonschutter kondigde over berg en dal dat het feest was en Monseigneur welkom in ons midden.

De kerkwijding werd gedaan met groote orde, zij begon om half negen.

De zang werd keurig uitgevoerd door den Zeer Eerw. Heer Broux, leeraar aan het groot seminarie te Luik, en den Weleerw. Heer Lambrechts, Hoesselte-naar, leeraar aan ‘t St.-Jozefcollege te Hasselt, en de anderen die op de hoogte waren. Niets was zo indrukwekkend als de processie van de H. Relikwieën van de H. Martelaren H. Clarus en Clemens, den H. Amandus, relikwieën geplaatst in den altaarsteen. Er is geen relikwie jammerlijk van de H. Aldegondis, patroon der kerk. De gansche parochie als het ware was er bij tegenwoordig. De H. pastoors Broux (Membruggen) en M. Kerkhofs (Borlez) droegen de H. Relikwieën die rustten in de kapel, net versierd, nabij de winning van de kinderen Boelen.

De wijding duurde tot elf uren door, daarna de plechtige Hoogmis.

Ziehier de menu van het banket ter dier gelegenheid:

Menu

Consécration de l'église de Kleine-Spouwen par sa grandeur Monseigneur l'Evêque, le 26 septembre 1900.

Huitres royales

Consommé Velouté

Steamers Victor Joseph

Tarbot, sauce hollandaise

Chevrenil, sauce bearnaise

Poulets à la Marenguo

Mousse aux citrons
 Champignons à la crème
 Râbles de lièvre à la chasseur
 Donde truffée
 Salade
 Gâteaux
 Melons
 Fruits-desserts

Het uitgebreide menu bood de pastoor ruim de gelegenheid een toast uit te brengen:

'Monseigneur,
 Evenals de groote patroon van onze kerk, de H. Amandus bisschop, is Zijne Hoogwaardigheid een groote stichter van kerken en kloosters en ziet met welbehagen dat men op al punten van het bisdom Luik met ijver werkt tot opbouwen en versieren der tempels van den Allerhoogste.
 Dit gaf mij het gedacht om ook te werken aan de vergrooting onzer kerk die werkelijk te klein was geworden. De onderneming was niet gemakkelijk, van staat of provincie was geen bijlage te bekomen. Edoch ondersteund door de goedkeuring en mildadigheid van Zijne Hoogwaardigheid, aangewakkerd door de vrijgevigheid der Zeer Eerw. Heeren professoren van het seminarie en Heeren van het bisdom Luik, van den Zeer Eerw. Heer deken, van de Eerw. Heeren pastoors en hunne parochianen, van zoo vele edele zielen uit de Kempen en

Haspengouw, was ik er in gelukt een tienduizend franken te verzamelen, en ziet: het werk is verricht, en Monseigneur, gelijk ik zooeven onder het middagmaal hoorde, is er over tevreden, en heden heeft Monseigneur dat werk bekroond door de plechtige kerkwijding.

Koning Salomon kon niet meer tevreden zijn dan ik heden ben, toen hij met de schatten verzameld door zijn vader David den tempel van Jerusalem opbouwde en aan God van Israël toewijdde.

Daarom mijn oprechte dank aan Zijne Hoogwaardigheid.

Mogen wij nog lange jaren onder het wijs beleid van Monseigneur blijven. Monseigneur heeft over twintig jaar een goed onthaal beleefd in Kleine-Spauwen, heden is de geestdrift nog grooter, het Christen volk beseft meer en meer hoe Monseigneur werkt tot het stoffelijk en geestelijk welzijn. Ik wensch dat Monseigneur den gezegende ouderdom moge bereiken van den patroon onzer kerk, den H. Amandus. Lang leve Monseigneur!'

'Daarna om half vier is de fanfare een serenade komen geven aan Zijne Hoogwaardigheid, die de muzikanten bedankte en geluk wenste voor het spelen. Het volk bleef talrijk voor den barier. Moeders hadden hunne kinderen gelijk 's morgens geleid naar Monseigneur om kruisjes en den zegen van Monseigneur te bekomen.'

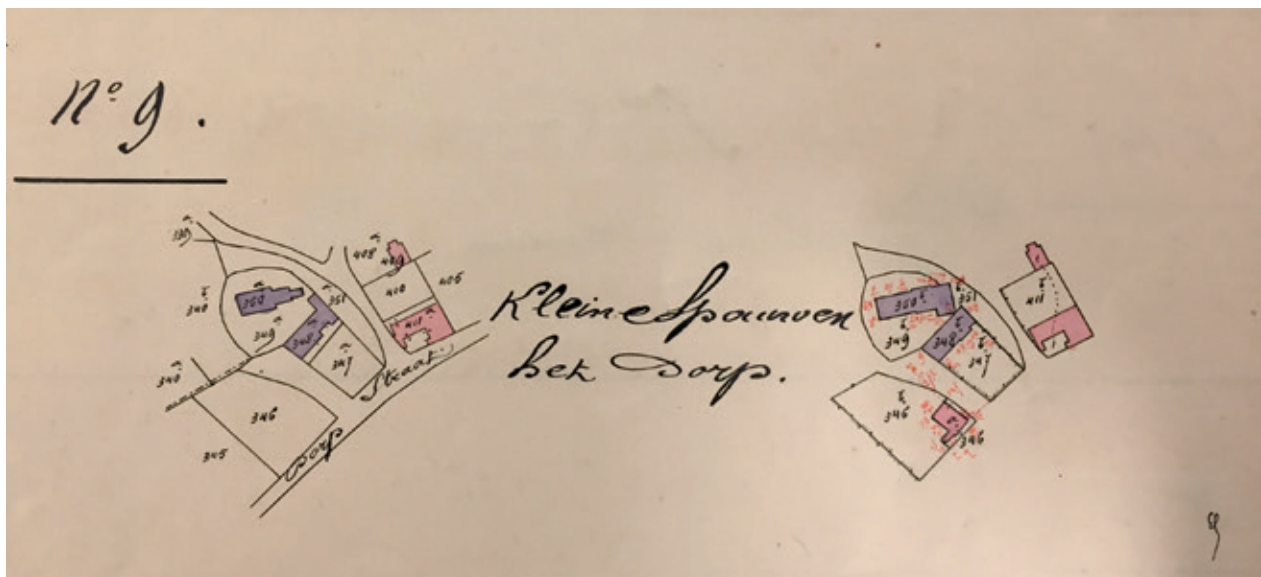
Bidprentje van
 Victor-Joseph Doutreloux en
 vaandel van de Broederschap
 van de Heilige Familie

Op 1 juli 1907 besluit de kerkraad een nieuw hoofdaltaar te bestellen bij de beeldhouwer Ramaekers in Geleen (Nederland). De kosten worden begroot op 3.000 frank, waarvan de kerkfabriek 1.000 frank zal betalen, en de pastoor 2.000 frank.

Op 4 juli 1909 beslist de kerkraad een nieuwe ingang voor de kerk te maken 'aan de doopvont'. Dat zou moeten toelaten om in de winter de grote deur in de toren gesloten te houden en zo het grote warmteverlies tegen te gaan.

In mei 1910 wordt de provinciale architect naar Kleine-

Spouwen gestuurd, waar hij vaststelt dat de fundamente van het koor aan de oost- en zuidzijde bloot zijn komen te liggen ten gevolge van een grondverzakking. Hij adviseert de gouverneur het gemeentebestuur opdracht te geven op korte termijn plannen te laten opstellen om aan de situatie te verhelpen. Blijkbaar wordt er in Kleine-Spouwen niet dadelijk ingegrepen, want op 1 september 1910 meldt de provinciale architect aan de gouverneur dat er dringende herstellingswerken nodig zijn aan de fundamente van het koor en van de dwarsbeuk, die ten gevolge van grondverzakkingen deels bloot zijn komen te liggen.

Uit het archief van het kadaster, 1897

PASTOOR VANACHT

Op 1 januari 1928 besluit de kerkraad de daken en de toren te laten herstellen. De gemeenteraad keurt op 16 augustus 1928 de plannen van architect Wijnants uit Bilzen, voor de vernieuwing van het dak van de kerktoren, goed. De architect begroot de kosten voor het vervangen van de leien en de versleten planken op 9.682,26 frank. De gemeenteraad rekent op een gift om de werken te financieren, en zal uit de gemeentekas nog 1.000 frank bijdragen.

Op 7 april 1929 wijst de kerkraad de herstellingswerken aan toren en kerk toe aan aannemer Jozef Wijnants

van Bilzen. De werken houden in dat het houten onderdak hersteld moet worden, dat de vermolmde planken vervangen worden en dat de oude leien afgenomen worden en vervangen door nieuwe. Op de toren moet een vergulde koperen bol geplaatst worden, het ijzeren torenkruis moet hersteld worden en zwart gelakt, en de torenhaan moet verguld worden.

Uiteindelijk sleept het aan tot medio 1930 voordat de kerkfabriek toelating krijgt om de werken te laten uitvoeren.

Relikwie van Sint-Aldegondis en
voor- en achterzijde van de vereringsmonstrans
voor relieken

PASTOOR HOESSELS EN BURGEMEESTER VANDERSANDEN

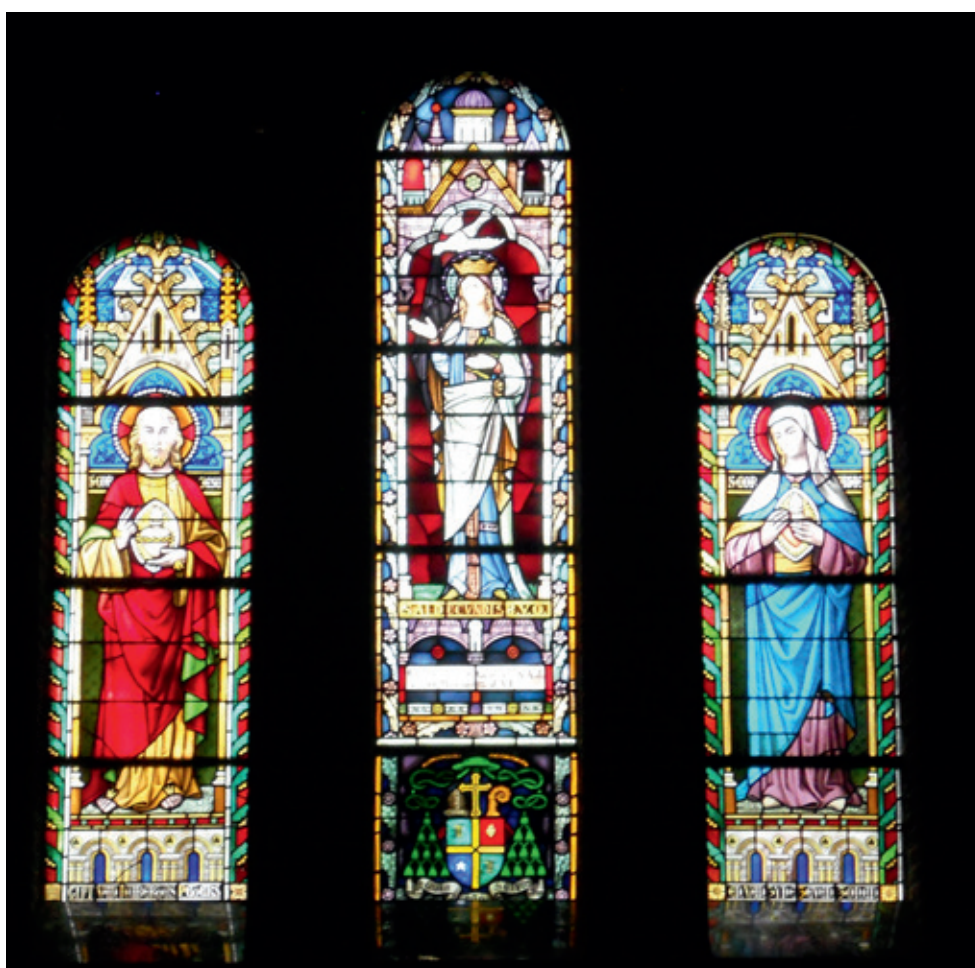
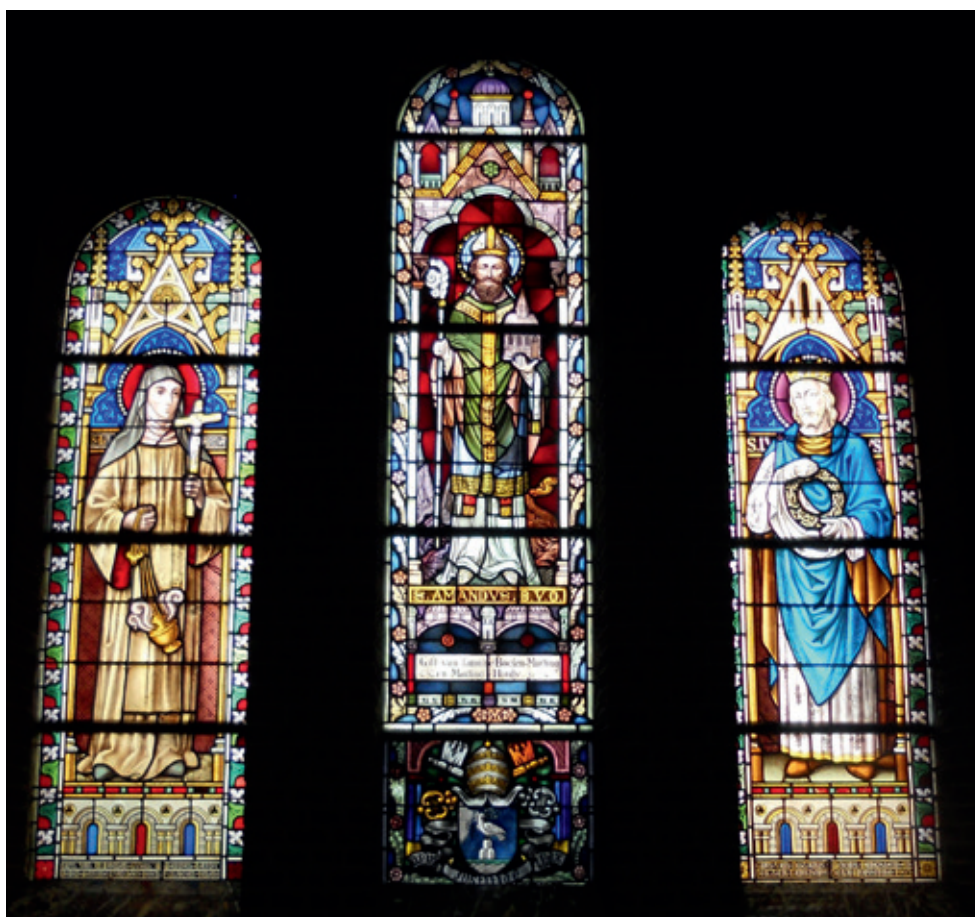

Na de Tweede Wereldoorlog moet weer vastgesteld worden dat de kerk te klein geworden is voor het toenemend aantal parochianen. Het zal dan niet lang meer duren voordat het dorp 800 inwoners zal tellen. Op 5 januari 1947 stelt de kerkraad vast dat *'de kerk der parochie veel te klein [is], niet meer voldoet aan de noodwendigheden van den godsdienst en met den dag meer en meer bouwvallig wordt'* en besluit daarop *'de herbouwing der kerk in overweging te nemen en een begin te maken met de rondhalingen daartoe 's zondags onder al de kerkelijke diensten, met aanvang op 2^e zondag van januari 1947'*.

In zijn vergadering van 4 januari 1948 *'neemt de kerkraad kennis van 't bedrag der gelden ingezameld voor de nieuwe kerk, door de collecten in de kerk, en opgebracht door de daartoe gegeven toneelopvoeringen van den B.J.B.groep van E.H. Pastoor, en keurt het voorstel van E.H. Pastoor goed een extra rondhaling tot 't zelfde doel te doen in de parochie'*.

Op 3 juli 1949 geeft de pastoor de leden van de kerkraad inzage in de plannen en het bestek voor de nieuwe kerk. De plannen zijn opgemaakt door architect Frans Vandendael uit Heverlee, die voortwerkte op schetsen van kanunnik Lemaire van de universiteit van Leuven. De plannen zijn ondertussen goedgekeurd door het bisdom. Er wordt besloten plannen en bestek over te maken aan het gemeentebestuur, *'dat zich met 't bouwen der kerk gelast tot 't bekomen der nodige subsidies van provincie en staat'*. De pastoor spreekt de hoop uit in het voorjaar 1950 het werk te kunnen aanbesteden, *'zoo de heele parochie haar medewerking blijft verleenen'*.

Op 17 september 1949 besluit de gemeenteraad van Kleine-Spouwen de kerk te laten vergroten volgens de plannen van architect Frans Vandendael. Een maand eerder, op 10 augustus, waren de plannen goedgekeurd door het bisdom. De architect begroot de

prijs voor de werken op 1.259.298,84 frank. De gemeenteraad rekent op een tussenkomst van 100.000 frank van het provinciebestuur, 30 % van het totaal of 419.766,28 frank van de staat en 450.000 frank van de kerkfabriek. Met een inbreng van de gemeente van 289.532,56 frank zou de financiering rond zijn. Op 26 november besluit de gemeenteraad hiervoor een lening van 290.000 frank aan te gaan.

Op 1 januari 1950 kan pastoor Hoessels de leden van de kerkraad melden dat de Koninklijke Monumentencommissie in Brussel de plannen van de kerk goedgekeurd heeft, ondanks het ongunstig advies van de Provinciale Monumentencommissie. De Provinciale Commissie was van oordeel dat de toren niet ingebouwd moest worden, maar tegen de kerk moest staan, en dat het oude koor best afgebroken zou worden, zodat de kerk langer gemaakt zou kunnen worden.

Op 2 juli doet de pastoor verslag van zijn bezoek, samen met de burgemeester, aan de diensten van het provinciebestuur, in een poging 'een snel verloop te geven' aan het dossier voor de subsidiëring van de werken aan de kerk. De pastoor kan ook melden dat de tombola die hij organiseerde 100.000 frank opgebracht heeft voor de nieuwe kerk. De technische scholen in Limburg en enkele grote firma's bezorgden de tombolaprijzen. In de dorpen in de omgeving werden de loten verkocht door *'de jeugdmeisjes en enkele mannen, de ijveraars van de H. Hartbond en vooral de voorzitter van 't kerkbureel, Willem Slechten, en zijn vriend en buurman Julien Van Steenkisten, die heel de streek van Hoeselt tot Sint-Truiden hebben doorlopen'*.

Tot slot neemt de kerkraad die dag kennis van het feit dat het Bestuur der Erediensten van het Ministerie van Justitie de kerkklok die tijdens de Tweede Wereldoorlog door de Duitse bezetters was weggehaald, als verloren beschouwt. Dat betekent dat de kerkfabriek aanspraak kan maken op een wezenlijke financiële tussenkomst van de staat bij de vervanging van de klok. Er wordt besloten naar een nieuwe kerkklok uit te kijken.

Op 7 januari 1951 brengt de pastoor in de kerkraad verslag uit over de financiële situatie van het bouwfonds: *'De omhalingen in de kerk waren merkkelijk lager als de vorige jaren. Het intrekken der papieren 10-frankstukken heeft zeker zijn weerslag er op gehad, maar ook 't ongeduld bij de parochianen vanwege 't uitblijven der staats-erkenning. Mijnheer pastoor stelde een nieuw initiatief voor om hieraan te verhelpen: een kaartensysteem van 5 fr. bijdrage per week per huisgezin. Dit vond de instemming van de raad. Zo zouden ook sommige families die nooit iets gaven in de kerk niet meer kunnen ontsnappen'*.

Op 15 juni 1951 worden de inschrijvingen van aannemers geopend in het gebouw van het provinciebestuur in Hasselt. Deze aannemers hadden op het werk ingeschreven:

Hubert Bruggen-Neven uit Vroenhoven voor 1.427.401,22 frank;

Henri Jongen uit Zichen-Zussen-Bolder voor 1.539.920,30 frank;

J. Jadeau-Duvivier uit Roclenge voor 1.588.380,23 frank.

Op 21 juni besluit de gemeenteraad de opdracht aan Bruggen te gunnen.

Op 27 augustus 1951 begint de aannemer met de afbraak van de zijmuur van de kerk aan de evangeliekant. Op 10 september wordt de kruisbeuk afgebroken en op 11 september wordt op de nieuwe funderingen de eerste baksteen gelegd. Het is de pastoor die de eerste steen mag metselen. Onder die steen metselt hij een loden beeldje van Onze-Lieve-Vrouw-van Genade in.

Op 6 juli 1952 drukt de raad, aangezien de middenbeuk anders dan voorzien op nieuwe fundamenteën moet rusten, de voorkeur uit het plafond in bakstenen gewelven te laten uitvoeren. Een aanbeveling in die zin wordt aan het gemeentebestuur bezorgd.

Op 5 oktober 1952 kan pastoor Hoesels de kerkraad melden dat diverse particulieren hem toegezegd hebben delen van het kerkmeubilair te zullen betalen. Hijzelf en zijn confrater pastoor Marting van Rosmeer zullen samen 25.000 frank schenken voor de drie glasramen boven het hoogaltaar. Burgemeester Vanderstanden schenkt 60.000 frank voor de preekstoel en bakker Alfons Gijssen geeft 40.000 frank voor het Onze-Lieve-Vrouwaltaar. Voor het doopvont brengt het onderwijzend personeel van de lagere school 25.000 frank bijeen.

De vergrootte kerk wordt in de kerstnacht van 1952 voor het eerst in gebruik genomen. Op 18 oktober 1954 wordt zij ingewijd door de hulpbisschop, Mgr. Guillaume Van Zuylen.

In 1955 blijkt de totale kostprijs van de aannemer 2.100.797,50 frank te zijn.

In april 1958 wordt de tussenkomst van de staat vastgesteld op 659.646,42 frank, en die van de provincie op 85.707,30 frank en 450.000 frank van de kerkfabriek. Voor het gemeentebestuur rest 905.443,78 frank te financieren. De 450.000 frank van de kerkfabriek werd door de pastoor en de parochianen bijeengebracht.

Pastoor Hoesels, die begin 1957 afscheid moest nemen van Kleine-Spouwen en pastoor van Hoeselt werd, was een zogenaamde 'bouwpastoor'. Nadat hij

de vergroting van de kerk tot een goed einde gebracht had, zorgde hij er nog voor dat er in 1954-55 een nieuwe bewaarschool gebouwd werd.

DE RESTAURATIEWERKEN IN 2013 EN 2014

Weer 50 jaar later, in februari 2007, was het voor iedereen duidelijk geworden dat er dringend herstellingswerken aan de kerk gedaan moesten worden. Vlotte samenwerking van kerkfabriek, gemeentebestuur en Vlaamse overheid leidde ertoe dat in 2009 architect Nivelles uit Riemst

aangesteld kon worden om de staat van het gebouw te onderzoeken, de nodige plannen voor de herstellingen op te maken en toezicht te houden op de herstellingswerken. In 2013 werd de firma Renotec uit Geel aangesteld om in oktober van dat jaar met de werken te beginnen.

Gemeenteraadsleden van Kleine-Spouwen

Tot in 1883 gold in ons land het cijnskiesrecht: alleen de mannen die 21 jaar of ouder waren, en die een bepaald bedrag aan belastingen betaalden, hadden stemrecht. Sinds 1883 bestond bovendien het zogenaamde capaciteitskiesrecht: wie 21 jaar of ouder was, en lager onderwijs had gevolgd, kreeg stemrecht voor de gemeenteraadsverkiezingen.

De gemeenteraadsverkiezingen van 1895 vonden plaats volgens het algemeen meervoudig stemrecht voor mannen. Alle mannen die 30 jaar waren of ouder, en die drie jaar in de gemeente woonden, kregen stemplicht. Bovendien kregen sommige kiezers, waaronder gehuwde huisvaders, kiezers die middelbare of universitaire studies achter de rug hadden en grondeigenaars, één of meerdere bijkomende stemmen. Pas vanaf 1921 werden de gemeenteraden volgens het algemeen enkelvoudig stemrecht voor mannen en vrouwen gekozen.

In 1926 vonden in Kleine-Spouwen geen verkiezingen voor de gemeenteraad plaats, aangezien enkel de uittredende gemeenteraadsleden kandidaat waren voor de nieuwe raad.

Het gemeentebestuur was als volgt samengesteld:
Burgemeester: Libert Hardy (°1858), landbouwer;
Schepenen: Winand Vanhees (°1867), landbouwer, schepen sinds 1907, en Mathijs Vanhees (°1860), landbouwer, schepen sinds 1908;
Raadsleden: Hubert Peters (°1881), landbouwer, Christoffel Claesen (°1872), Arnold Molenaers (°1864), slager, en Auguste Boelen (°1889), landbouwer.

Na de gemeenteraadsverkiezingen van 1946:
Burgemeester: Jacobus Vandersanden, (° Kessenich, 1886), ondernemer;

Schepenen:

Raadsleden: Cornelis Vanhees (°1902), landbouwer, Leonardus Jackers (°1891), landbouwer, Winand Vanhees (°1905), landbouwer, Hubertus Peters (°1881), landbouwer, Hubertus Oben (°1897), Auguste Boelen (°1889).

Na de gemeenteraadsverkiezingen van 1952:

Burgemeester: Jacobus Vandersanden;

Schepenen: Leonardus Jackers en

Raadsleden: Hubertus Peters, Cornelis Vanhees, Pieter Peters (°1905), mijnwerker, Winand Vanhees en Peter Cielen (°1910), mijnwerker.

Na de gemeenteraadsverkiezingen van 1958:

Burgemeester: Frans Vangrongsveld (°Grote-Spouwen, 1921), ondernemer;

Schepenen:

Raadsleden: Cornelis Vanhees, Joannes Loix (°s-Herenelderen, 1921), bediende, Peter Cielen, Joannes Paquay (°1917), bediende, Herman Vangrongsveld (°1894), landbouwer, en Leonardus Jackers.

Na de gemeenteraadsverkiezingen van 1964:

Burgemeester: Frans Vangrongsveld;

Schepenen:

Raadsleden: Hendrik Jans, Joannes Jackers, Albert Vanhees, Leon Noben, Leonard Jackers en Joannes Paquay.

Pastors van Kleine-Spouwen

1638–1650: Daniël Snijders;
1650–1660: Joannes Holtmans;
1660–1669: Joannes Dome;
1669–1679: Fredericus Moutlans;
1679–1705: Milders;
1705–1737: Livinus Prenten;
1738–1746: Albert Van Thoor;
1747–1750: J. Bose;
1750–1764: Willem Lemmens;
1764–1786: Lambert Vandebosch;
1786–1788: Willem Hardy;
1789–1808: Mathias Wirix;
1808–1831: Bartholomeus Nijssen;

1831–1882: Jan Joseph Thewissen;
1883–1890: Joannes Kerkhofs;
1890–1926: Hubert Kerkhofs;
1926–1945: Jozef Vanacht;
1945–1956: Jan Hoessels;
1957–1960: Louis Gelaes;
1960–1965: Willy Lievens;
1966–1974: Lambert Rochus;
1974–1982: Frans Moers;
1982–1996: Henry Reyskens;
1996–2011: Jan Quaedhoven;
sinds 2011: Mathieu Tielens.

Meewerkende priesters

Tot 2010: Staf Schreurs

Vanaf 2011: Bertie Cilissen

Pastoor Hubert Kerkhofs

Pastoor Jan Hoessels

VOOR WIE HET ZELF WIL UITZOEKEN

De rekeningen van de kerkmeesters van Kleine-Spouwen van de jaren 1647–1672, 1680–1755 en 1787–1803 zijn bewaard in de registers 3 en 5 in het kerkarchief. U kan ze raadplegen in de leeszaal van het Rijksarchief te Hasselt.

Voor de geschiedenis van de kerk van Kleine-Spouwen zijn vooral de archieven van de kerkfabriek en van de parochie van belang. De verslagregisters van de beraadslagingen van de kerkraad en van het bureau der kerkmeesters van Kleine-Spouwen voor de jaren 1834–1859, 1860–1938 en 1939–2003 worden bewaard in het Rijksarchief (Bampslaan 4) te Hasselt, en kunnen daar in de leeszaal geraadpleegd worden.

De verbouwingswerken aan de kerk stonden ook geregeld op de agenda van de gemeenteraad van Kleine-Spouwen. De verslagregisters van de beraadslagingen van de gemeenteraad kan u

raadplegen in het stedelijk administratief centrum (Deken Paquayplein 1) te Bilzen.

In het archief van het provinciebestuur van Limburg (Universiteitslaan 1 in Hasselt) kan u verschillende dossiers inkijken over de werken aan de kerk. Wie deze dossiers wil raadplegen maakt best eerst per telefoon een afspraak met de archivaris van het provinciebestuur.

Het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse Overheid (Vlaams Administratief Centrum, Koningin Astridlaan 50 in Hasselt) bewaart de goedgekeurde bouwplannen van de kerk en een dossier met de briefwisseling die destijds door de Koninklijke Monumentencommissie gevoerd werd over de werken aan de kerk. Ook hier is het aan te raden per telefoon een afspraak te maken als u deze stukken wil inzien.